

LUONTOA PIHOILLE

UUSIA INNOVAATIOITA, PERINNETAITOJA JA YRITTÄJYYTTÄ

Luonnontuotealan ekosysteemi itäiseen Suomeen –hanke
2024-2026

Kuvat: Arktiset Aromit ry

1. LUONNONKASVIEN KÄYTTÖ PIHOILLA JA PUUTARHOISSA

2. PERMAKULTTUURIN/ SYÖTÄVÄN METSÄPUUTARHAN PERIAATTEIDEN MUKAISET VIHERALUEET

3. LUONNON MATERIAALIEN KÄYTTÖ

4. VESI: VESIAIHEET, SADEVEDEN TALTEENOTTO JA HYÖDYNTÄMINEN

5. SIENIEN KASVATUS PIHOILLA, SIENIJUURIEN HYÖDYNTÄMINEN JA LUONNONKASVEILLE SOPIVAT KASVUALUSTAT

6. EKOLOGISEN, LUONNONMUKAISEN VIHERRAKENTAMISEN PERIAATTEITA

TÄHTÄIMESSÄ EKOLOGISEN, LUONNON MONIMUOTOISUUTTA JÄLITTELEVÄN/ LISÄÄVÄN VIHERRAKENTAMISEN YLEISTYMINEN.

Kattaen koko viherrakentamisen toimijasektorin: suunnittelijat, viherrakentajat, materiaalitoimittajat ja alan koulutuksen.

Suunnittelussa on huomioitava kohteen luonnonolosuhteet.

Luonnosta saa monenlaista materiaalia tuotteistettavaksi.

**1. LUONNONKASVIEN
KÄYTTÖ PIHOILLA JA
PUUTARHOISSA**

LUONNONKASVIEN KÄYTTÖTAPOJA

Syötävän hyvä piha luonnon ravintokasveilla, syötävä metsäpuutarha / permakulttuuri / agrometsä. Luonnon hyötykasvien puoliviljely.

Käytetään kotimaista alkuperää olevia kasveja.

Kestäviä ja käyttökelpoisia luonnonkasveja enemmän lisäykseen.

Niityt: monimuotoisuutta ja ravintokasveja. Siirtoniityt, funktionaaliset niityt, niittykatot ym. Siemeniä mieluiten lähiseudun kasvustoista. Pieniä määriä siemeniä voi kerätä jokaisenoikeudella.

Kehityskohde: uhanalaisien kasvilajien ja uhanalaisille eliölajeille tärkeiden ravintokasvien lisäys rakennettuun ympäristöön – tai kasvupaikkojen ennallistaminen. Kasvilajien erityisvaatimusten tunteminen tärkeää. Kasvien lisäys taimistoilla.

Kasvivalintojen kriteerinä voi olla myös niistä saatavat hyödynnettävät materiaalit (esim. punontamateriaalit, kävyt, kukkakimput tai kasvien käyttö värjäykseen, lannoitukseen ja maanparannukseksi).

Sammalet ja jäkälät rakennetussa ympäristössä. Useat sammallajit viihtyvät varjoisilla paikoilla ja sopivat maanpinnan katteeksi sekä kivien koristeeksi. Niitä voi käyttää myös kiveyksien saumoihin. Sammallevyjen tuotanto viherrakentamisen ja floristiikan tarpeisiin sekä muihin innovatiivisiin tuotteisiin voisi .

Kuntan käyttö pihoilla tai varpukasvien lisäys muilla tavoilla. Helppohoitoinen ratkaisu maan pinnan kattamiseen.

KOTIMAISIA LUONNONKASVEJA PIHOILLE

Taimistojen valikoimiin tulisi saada lisää kotimaisien luonnonkasvien taimia. Myös niitä tarjoavia taimistoja lisää. Kotimaisilla kasvilajeilla ja kotimaassa tuotetuilla taimilla saadaan istutuksiin kestävä peruskasvillisuutta, jota voidaan täydentää jalostetummilla lajeilla.

- Kotimaisia puulajeja ja niiden erikoismuotoja.
- Pensaita.
- Varpukasveja: erityisesti marjakasveja, mutta myös muita, esim. maanpeitekasveiksi sopivia.
- Varpumaton tuottaminen siirtokuntan korvaajaksi esim. jyrkkien luiskien kasvittamiseen (biohajoavaan luonnonkuitukankaaseen), samoin sammalmattoja tai niiden yhdistelmää?! Sammalmurskeita lisäysmateriaaleiksi. Sammalia tuotannossa Risto Takevalla Solhemin Puutarhalla.
- Perennoja erilaisiin kasvuolosuhteisiin: syötäviä, mesipistiäisten ravintokasveja, niitty- ja maanpeitekasveja sekä viherkatoille, kosteikkoihin ja altaisiin sopivia. Siirtoniityt. Viherkattoihin erikoistuneella EG –Trading Oy:llä on jo jossain määrin kotimaisien maksaruoho- ja niittymattojen tuotantoa.
- Yksi- ja kaksivuotiset kasvit: niityille ja maanpeittokasvien joukkoon.

PIENIÄ MÄÄRIÄ LUONNONKASVEJA ESIM. OMAA LISÄYSTÄ VARTEN VOI SIIRTÄÄ MAANOMISTAJAN LUVALLA. USEIDEN VARPUKASVIEN (LUKUUNOTTAMATTA SIANPUOLUKKAA) JA PUUVARTISTENKIN SIIRTO ONNISTUU YLEENSÄ HYVIN SYKSYLLÄ TAI AIKAISIN KEVÄÄLLÄ. MITÄ PIENEMMÄT TAIMET JA EIJÄ JUURIPAAKKU, SITÄ VARMEMPI KASVUUNLÄHTÖ. OTETTAVA HUOMIOON LAJIN ESIINTYVYYS PAIKKAKUNNALLA JA RAUHOITETUT LAJIT.

LISÄÄMINEN SIEMENISTÄ ONNISTUU MYÖS MONILLA LAJEILLA. SIEMENIÄ VOI KERÄTÄ PIENIÄ MÄÄRIÄ JOKAISENOIKEUDELLA, MARJOVISTA KASVEISTA NIITÄ SAA RAJOITTAMATTOMASTI MARJANPOIMINNAN BONUKESENA.

2. PERMAKULTTUURIN/ SYÖTÄVÄN METSÄPUUTARHAN PERIAATTEIDEN HYÖDYNTÄMINEN PIHARAKENTAMISESSA

Permakulttuurin (kestävä viljely) ja syötävän metsäpuutarhan periaatteilla tähdätään mahdollisimman luonnonmukaiseen, pääasiassa monivuotisilla, satoa tuottavilla kasveilla perustettuun viheralueeseen, joka alkuvuosien jälkeen on myös helppohoitoinen. Periaatteita voidaan yksityispihojen lisäksi soveltaa myös julkisilla alueilla. Syötävien, asukkaiden hyödynnettävissä olevien puistojen perustaminen onkin jo nouseva trendi. Suomessa toiminta ja mallialueet painottuvat Etelä- ja Lounais-Suomeen sekä Pirkanmaalle, joten erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa tarvittaisiin kursseja ja olosuhteisiin sopivien menetelmien ja kasvillisuuden testaamista.

Metsäpuutarhan perustamisessa tarvitaan tietoa luonnonmukaisen pihan- ja puutarhanhoidon menetelmistä, kasveista, maaperän ominaisuuksista ja kasvukunnon säilyttämisestä/ parantamisesta ja erilaisien maanpeitekatteiden käytöstä ym. Tarvitaan myös paikallisten luonnonolosuhteiden tuntemusta ja luonnon tarkkailua. Metsäpuutarha voi olla myös pieni osa suunniteltavasta kokonaisuudesta.

Tähtäimessä on omavaraisuuden lisääminen luontoa ja luonnonprosesseja kunnioittaen sekä toimiminen yhteisöllisesti. Suomen Permakulttuuriyhdistys järjestää koulutusta.

Syötävän metsäpuutarhan kasveja ja asiantuntemusta tarjolla mm. Metomaan Puutarhalla, Juha Ujula. Kursseja pitää myös Joel Rosenberg (pähkinämies).

3.LUONNON- MATERIAALIEN KÄYTTÖ PIHARAKEN- TAMISESSA

- Puumateriaalit ja ekologiset käsittelytavat.
- Luonnonkivet ja kivit tuotteet, maa-ainekset (savi vesialtaisiin ym.).
- Erikoistuotteiden hyödyntäminen: mm. värjäyskasvit, pajunversot, risut, oksat, tuohi, kaarna, päreet, kävyt, järviruoko ja -kaisla, sammalet ja jäkälät. Luonnonmukaiset katemateriaalit.
- Perinnetaitojen elvyttäminen ja uusien käyttötapojen kehittäminen.

Kuva: Arktiset Aromit ry

Kuva: Birgitta Partanen

Puu taipuu monenlaiseen käyttöön.

KOTIMAISTA LUONNONKIVEÄ PUUTARHOIHIN

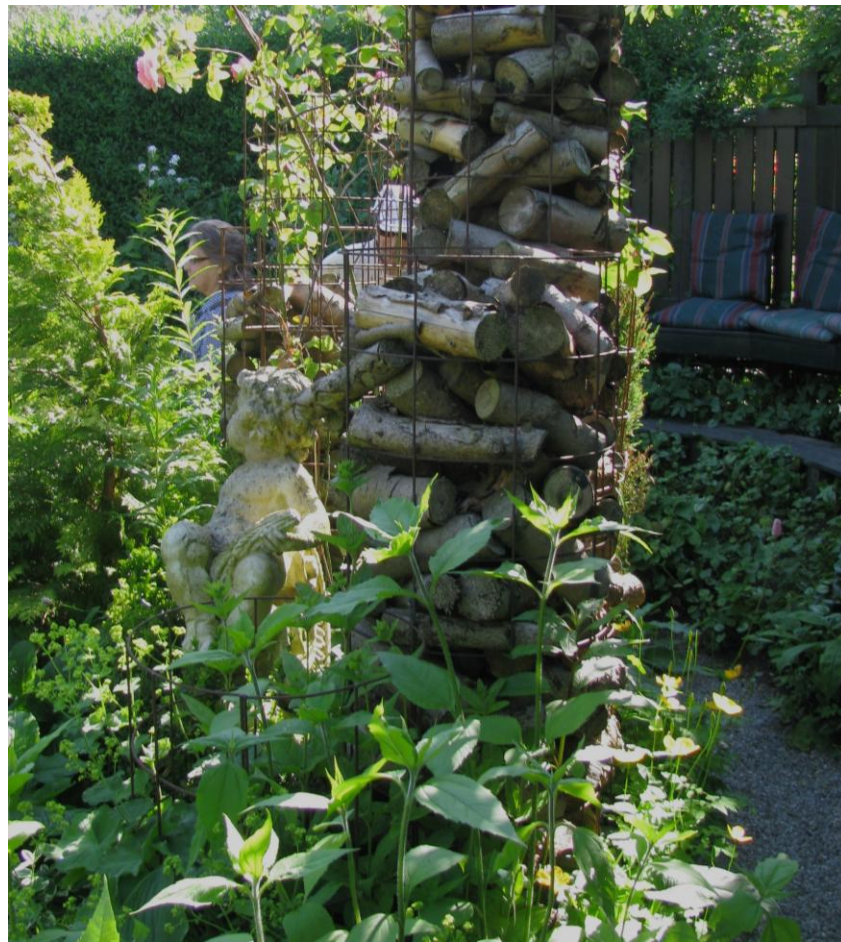
- Betoniin nähden luonnonkivi on kalliimpaa, mutta pitkällä tähtäimellä kestävämpää. Suomalainen luonnonkivi ja kivimateriaalit ovat osa suomalaista maisemaa, ja niiden käyttö ekologista, erityisesti tuontikiveen verrattuna. Ekologista on myös kiviteollisuuden sivuvirtojen hyödyntäminen ja niiden mahdollinen jatkojalostus kivrakentamisen tarpeisiin.
- Luonnonkivien saatavuudessa on paikallisia eroja: itäisessä ja pohjoisessa Suomessa kiviä on runsaasti, läntisessä Suomessa ovat harvinaisempia. Luonnonkivien toimittajia on joskus vaikea löytää, jos ei ole riittävän hyvät verkostot.

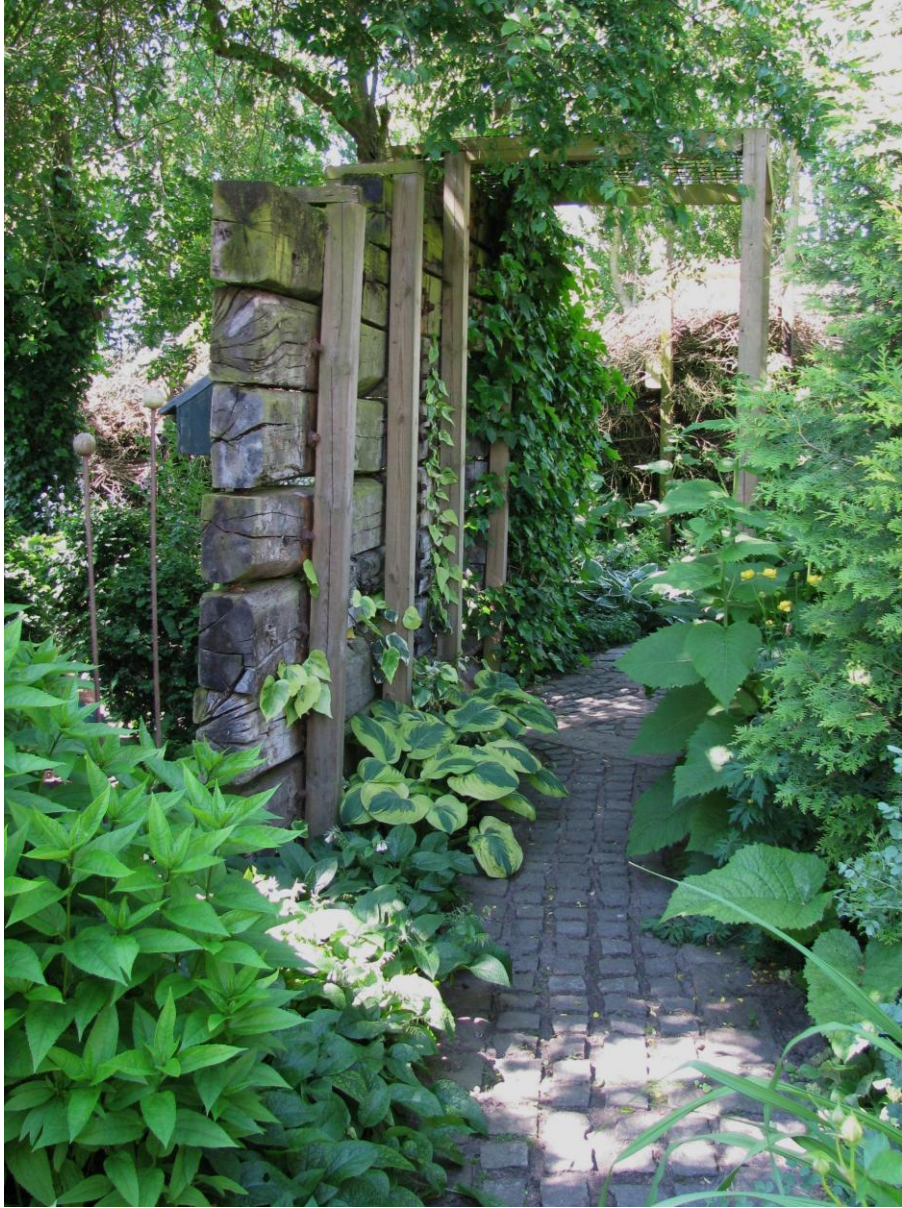
ERIKOISMATERIAALIEN KÄYTTÖÄ

Perinnetaitoja esille.

4. VESI PIHOILLA JA PUUTARHOISSA

- Rakennettujen vesiaiheiden ekologiset vaihtoehdot. Mitä muovin tilalle altaissa? Kuinka rakentaa puro ja miten hoitaa veden suodatus ekologisesti (esim. järviruokopaalit)?
- Aurinkoenergialla toimivat vesipumput, kastelujärjestelmät ym.
- Keväisten sulamisvesien ja sadeveden talteenotto.
- Järvet, lammet, kosteikot, joet ja purot, sekä lähteet pihapiirissä: tulvimisen/ kesäisen kuivumisen huomioonottaminen, ekologinen rantarakentaminen ja rantojen hoitotoimenpiteet, monipuolisesti kasveja kosteille alueille ja vesien puhdistamiseen (hyötykasveja mm. kaisla, järviruoko ja osmankäämi). Myös hapetus on tärkeää.
- Taimistojen kosteikko- ja vesikasvien tarjontaa tarvitaan lisää.

Unkarilaisen permakulttuuritilan vesiallas.

5. SIENIEN KASVATUS PIHOILLA, SIENIJUURIEN HYÖDYNTÄMINEN JA LUONNONKASVEILLE SOPIVAT KASVUALUSTAT

- Sienien viljely/ puoliviljely piholla. Pölkyissä kasvatus, korvasienen viljely, ym.
- Sienien viljelystä pölkyissä sekä korvasienen puoliviljelystä on järjestetty kursseja. (Suomen Permakulttuuriyhdistys, ja mahdollisesti MSL, MKN ym. toimijoita)
- Mykorritsat eli sienijuuret luonnonkasvien hyvinvoinnin edistäjinä. Sieniympöpien tai luonnonkasvustojen pintamaan lisäys kasvualustaan (maanomistajan luvalla).
- Luonnonkasveille sopivia erikoiskasvualustoja on jo kehitelty ainakin Kekkilä Oy:llä. Niittyjen perustamiseen ja viherkatoille löytyy jo kasvualustavaihtoehtoja. Miten markkinoilla olevia vaihtoehtoja tulisi vielä parannella luonnonkasveille ja eri tarkoituksiin sopiviksi (taimikasvatus, luonnonmarjat, sammalpuutarhat jne.)?

6. EKOLOGISEN, LUONNONMUKAISEN VIHERRAKENTAMISEN PERIAATTEITA

- Pyritään ympäristöystävällisyyteen, helppohoitoisuuteen ja kestävyyteen. Käytännössä luotava kompromissia idealismin ja realismin välille.
- Mahdollisimman vähän maaston luontaisen muodon ja maaperän rakenteen rikkomista.
- Vältetään pohjavesiolosuhteiden suuria muutoksia, jos se on rakentamisen kannalta mahdollista.
- Käytetään ja säilytetään tontin alkuperäistä kasvualustaa ja huomioidaan, mitkä kasvit luontaisesti paikalla kasvavat.
- Säilytetään ja suojataan alkuperäistä puustoa ja muuta kasvillisuutta mahdollisimman laajoina alueina ja käytetään myös istutuksissa mahdollisimman paljon paikallisia lajeja tai ilmastollisesti kestäviä, kotimaisia taimia. Hoidettavia nurmialueita tehdään vain vähän tai ei ollenkaan, perustetaan mm. monilajisia kasvillisuusvyöhykkeitä (dynaaminen kasvillisuus) ja luonnonkasviniittyjä nurmikon tilalle.
- Istutuksissa mallina luonnonmukaiset sekakasvustot. Tavoitteena myös rakennetun alueen liittäminen luonnollisesti ympäristöön.
- Käytetään luonnonmukaisia materiaaleja ja kasveja maanpinnan kattamiseen, ja esim. betonin sijaan puuta ja kiveä sekä mahdollisuuksien mukaan lähialueen materiaalitarjontaa.

Osaavien toimijoiden löytäminen lähiseudulta ja materiaalien saatavuus voi olla haasteena. Tarvitaan alueellisten toimijaverkostojen kokoamista.

KIITOS!

Viherrakennusalan toimijoille suunnattuun kyselyyn pääset vastaamaan www.arktisetaromit.fi etusivulta löytyvän Tiedotteet ja tutkimukset-otsikon kohdalta. Aikaa vastaamiseen on 17.3.2025 asti.

Yhteystietoja: birgitta.partanen@arktisetaromit.fi (toiminnanjohtaja)
paivi.avela@arktisetaromit.fi (projektityöntekijä)
